

Н. В. Бобровська,
здобувач, Миколаївський національний аграрний університет

ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА — ЕФЕКТИВНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

STATE ENVIRONMENTAL POLICY — EFFECTIVENESS PRIRODOISPOLZOVANIYA

У статті обґрунтовані особливості розвитку регіональної політики для поліпшення економічної та екологічної ситуації в аграрному секторі. Розкрита сутність еколого-орієнтованого підходу для збереження еколого-економічної системи з урахуванням регіональної політики. Розкрита сутність зрівноваженого розвитку аграрного сектора.

In the article the features of the development of regional policy to improve the economic and environmental situation in the agricultural sector. The essence of ecological-oriented approach for the conservation of ecological and economic systems with regional policy. The essence of the balanced development of the agricultural sector.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інтенсивне використання природно-ресурсного потенціалу для економічного і соціального розвитку без дотримання екологічних вимог призвело до значного зниження їх природних властивостей.

Ерозія ґрунтів, забруднення водних ресурсів, знищення лісових ресурсів, забруднення довкілля відходами призвело до підвищення рівня негативного впливу на навколишнє середовище, що, в свою чергу, спричиняє зростання екологічних ризиків для суспільства.

Нераціональне використання природно-ресурсного потенціалу спричинили порушення збалансованості економічних, природних і людських ресурсів, тому особливо актуальним постає завдання еколого-орієнтованого розвитку регіону.

На нашу думку, подальший зрівноважений розвиток аграрного сектора потрібно активізувати не лише на економічних і соціальних засадах, а і через використання сукупного природно-ресурсного потенціалу, залучати екологічні аспекти. Еколого-орієнтований підхід ґрунтується на збереженні соціо-еколого-економічної системи з урахуванням регіональної політики.

Таким чином, для зрівноваженого розвитку аграрного сектора, для покращення економічної і екологічної ситуації потрібна дієва регіональна політика.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню регіональної політики задля покращення економічної і екологічної ситуації в країні приділяється велика увага науковців. Значний внесок у даний контекст зроблено вітчизняними науковцями, а саме: Б. Борисов, І. Вахович, З. Герасимчук, О. Демченко, І. Каменська, Ю. Коваленко, С. Шостак, І. Ярова та інші. Питання еколого-економічного і зрівноваженого розвитку через оптимізацію використання природно-ресурсного потенціалу розглядались у наукових публікаціях таких вітчизняних вчених, як В. Борисової, О. Вишневської, В. Горлачука, С. Дорогунцова, Б. Данилишина, Л. Мельника, А. Сердюк, П. Саблука, В. Савчука.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Враховуючи актуальність питання у досягненні зрівноваженого розвитку виникає необхідність поєднання теоретичних основ і практичних рекомендацій щодо виявлення напрямів поєднання економічних і екологічних переваг для аграрного сектора.

Отже, природоохоронна регіональна політика повинна діяти і формуватися через впровадження

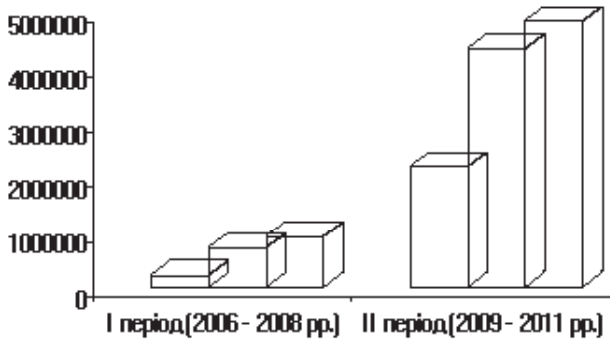

Рис. 1. Динаміка видатків по Україні на заходи щодо виконання державних цільових програм на дослідження та прикладні розробки

Джерело: побудовано автором за даними [6].

ресурсозберігаючих технологій, тому галузь охорони навколишнього середовища повинна мати тісний зв'язок із соціальною відповідальністю аграрного бізнесу.

Метою нашого дослідження є обґрунтування особливостей розвитку еколого-орієнтованої регіональної політики з метою покращення економічної і екологічної ситуації в регіонах, виявлення напрямів щодо забезпечення економічних і екологічних переваг, збереження природного потенціалу сільських територій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток сільських територій країн Європейського Союзу свідчить про інші орієнтири у розвитку аграрного сектора. Основним пріоритетом ресурсозбереження є реалізація системних природоохоронних заходів. Державним сектором жорстко регулюються обсяги виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції для мінімізації перевиробництва і еколого-економічне використання ресурсів на сільських територіях [1].

Важливий вплив здійснюють і затверджені складові Кіотського Протоколу, відповідно до якого на державному рівні регулюється усі шкідливі викиди і для кожної екосистеми створюється власна економіко-організаційна система екологічного регулювання. Дана система створюється для розробки і забезпечення реалізації програм з відновлення і зберігання екосистем, а, відповідно, природних ресурсів, які не потрапляють під юрисдикцію окремих держав світу, — це ресурси світового океану і космічний простір, які здійснюють свій вплив на природно-кліматичні зміни в окремих регіонах світу, останнім часом переважно негативні [2].

Забезпечення дієвості і ефективності формування і реалізації екологічної політики зрівноваженого розвитку держави можливе за рахунок запровадження виваженої фінансової політики. Вона здійснюється за допомогою організаційно-фінансового механізму природокористування і передбачає надходження фінансових ресурсів в економіку, соціальну і екологічну сферу на основі наповнення бюджету, нарощування фінансового потенціалу регіону і прискорення його розвитку. Таким чином, ресурсно-екологічні цілі, імперативи і пріоритети повинні входити у організаційно-фінансовий механізм для того, щоб стимулювати всі об'єкти господарського комплексу і перевести його на модель зрівноваженого і еколого-безпечного функціонування і розвитку. Якщо в екологічних показниках будуть враховуватися всі види витрат природних ресурсів і негативний вплив забруднень на природу, а також величина шкоди, яка завдається природі, економіці, суспільству на всіх стадіях виробництва і споживання, плюс усі види екологічних ви-

трат, то економіка і екологія не будуть знаходитися в антагоністичних взаємовідносинах [3].

На нашу думку, нові стандарти до еколого-економічного, зрівноваженого розвитку аграрного сектора мають тісний зв'язок із фінансуванням системи сфери природокористування, що є складовою комплексу інновацій.

На думку Н.М. Сіренко, для комплексного впливу державного регулятора на модель інноваційного розвитку ефективним є створення зон економічної активності, які здатні поєднувати потенціал університетів, науково-дослідних структур, товаровиробників і інфраструктурних організацій як на загальнодержавному, регіональному, так і на міжнародному рівнях [4].

Відповідно до прийнятої Стратегії інноваційного розвитку України на 2010—2020 роки, за умов глобалізаційних викликів створення системи інвестування інноваційної діяльності, у тому числі наукової, яка відповідатиме сучасним вимогам ринкової економіки і забезпечить фінансову підтримку наукової і інноваційної діяльності, достатньої для досягнення результатів світового рівня, має базуватися на принципах [5]:

- чіткої диверсифікації джерел і механізмів фінансування залежно від етапів інноваційного процесу;

- використання переважно конкурсних (конкурентних) механізмів інвестування у наукову і інноваційну діяльність;

- раціонального використання прямих і опосередкованих способів інвестування у наукову і інноваційну діяльність;

- орієнтації державних інвестицій у науку і інновації на стимулювання або активізацію залучення недержавних коштів, особливо заощаджень громадян.

Цей перелік прикладів можна розширити, додавши до них принцип пріоритетності фінансування державою фундаментальних наукових досліджень, принцип структурності джерел фінансування у розрізі стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку країни, принцип державного стимулювання інвестицій в розвиток інноваційної інфраструктури, принцип державного регулювання системності здійснення інвестицій в усі сфери суспільного життя, принцип пріоритетності державного фінансування екологічних програм, програм щодо забезпечення національної, продовольчої, демографічної, енергетичної, інформаційної безпеки і людського розвитку [4].

Таким чином, саме запровадження таких принципів додадуть результативності на цінні орієнтири щодо державного регулювання природоохоронної діяльності не тільки з економічної точки зору, а і з екологічної.

У національній економіці України державні цільові програми використовуються не у повній мірі, особливо щодо стимулювання екологічно орієнтованої інноваційної діяльності. Існує гостра необхідність їх перегляду щодо зрівноваженості і уникнення повторів, зменшення кількості і укрупнення задала досягнення мети формування екологічно збалансованої економіки, у тому числі регіональної (рис. 1).

Регіональна економічна політика надає переваги щодо розвитку конкретних галузей і видам діяльності аграрного сектора. Залежно від поставленої загальної мети, рівня управління тими чи іншими видами діяльності, вона встановлюється як на державному, так і на регіональному рівнях управління.

На нашу думку, одне із особливих місць у системі розвитку регіональної політики займає організаційно-економічний механізм регулювання розвитку регіонів, який включає широкий спектр особливостей кожної території і їх економічні важелі, а саме: розробка і фінансування державних і регіональних програм, інвестування, дотації, кредитування тощо.

Особливість сучасного етапу господарського розвитку в аграрному секторі є формування концепції про

тісний взаємозв'язок між економічним і екологічним добробутом.

Отже, на державному рівні необхідно забезпечити гармонійну взаємодію суспільства і природи, ефективну охорону і відтворення природних ресурсів для забезпечення зрівноваженого розвитку аграрного сектора.

Метою еколого-економічного інвестування, спрямованого на підвищення економічної ефективності ведення сільськогосподарського виробництва з урахуванням екологічних інтересів є перехід системи аграрного виробництва на якісно новий рівень, що відповідає сучасним вимогам розвитку суспільства. Якість такого переходу є кількісним нагромадженням якісних змін у елементах системи екологізації агровиробництва, нове структурне поєднання яких у їх взаємозв'язку і взаємодії призведе до більш дієвого способу природокористування в галузі [7].

Одним із перших запроваджень еколого-економічних інструментів є механізм сплати за забруднення навколишнього середовища. Вперше в Україні введено плату за використання земельних, рекреаційних і лісових ресурсів, спеціальне використання прісних водних ресурсів, спеціальне використання тваринного світу та інше. Стимулююча функція цих штрафних санкцій полягає у тому, щоб запобігти виснаженню природних ресурсів і припинити безоплатне використання навколишнього середовища.

На сьогодні Україна знаходиться на стадії розвитку з питань природоохоронної діяльності. Екологічні питання стають перешкодою в економічному розвитку, вони є невід'ємною частиною політики і управління, адже система символічних штрафів за порушення стану довкілля не призвела до покращення природоохоронної діяльності.

Якщо звернути увагу на досвід інших країн, то вони створювали комплекс законодавчих актів і правових інструментів, які постійно вдосконалювалися і включали охорону навколишнього середовища. Але основна увага приділялася правовим і адміністративним методам охорони природних ресурсів і економічним важелям.

Історично наша країна досягла періоду, коли розвиток цивілізації зумовив необхідність розглядати екологічні питання з наукової точки зору, приділяючи увагу впливу господарської діяльності на природу і зворотний вплив негативних змін навколишнього середовища на людину і її життєдіяльність.

ВИСНОВКИ

Основні зусилля були зосереджені на економічному зростанні, але негативні наслідки нераціонального використання природних ресурсів відчуються на глобальному рівні, це стосується спустошення значних площ, погіршення родючості ґрунтів, хімічне забруднення водойм, зміни клімату.

Отже, екологічна політика аграрного виробництва повинна бути спрямована на досягнення зрівноваженого розвитку і реалізацію комплексного підходу до вирішення екологічних питань з урахуванням економічних і соціальних завдань, а також поглиблювати співпрацю з державними органами влади як на рівні держави, так і на рівні регіонів. Збалансований зрівноважений розвиток формує екологічну рівновагу, тому держава повинна обирати свій шлях розвитку регіональної дієвої політики з мінімальною загрозою для суспільства.

Саме тому еколого-орієнтована регіональна політика повинна злагоджено орієнтуватись на реалізацію державних і регіональних програм природоохоронного рівня і практична реалізація їх повинна здійснюватись за достатністю фінансування. Саме такий підхід надасть можливості вирішувати екологічні, соціальні і економічні питання на регіональному рівні і позитивно вплине зрівноважений розвиток аграрного сектору, а обґрунтування і реалізація еколого-орієнтованого підходу забезпечить раціональне і ефективне викори-

стання природно-ресурсного потенціалу аграрного сектора регіону.

Література:

1. Світовий досвід розвитку державної політики щодо підтримки сільськогосподарського товаровиробництва / Ю.С. Коваленко, І.В. Охріменко, М.Г. Асаула, О.В. Демченко // Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформ.-аналіт. зб. Вип. 5 / За ред. П.Т. Каблука та ін. — К., 2009. — 647 с.
2. Вишневецька О.М. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки України: соціально-економічні та екологічні аспекти: [монографія] / О.М. Вишневецька. — Миколаїв, 2011. — 436 с.
3. Герасимчук З.В. Фінансова політика сталого розвитку регіону: [монографія] / З.В. Герасимчук, І.М. Вахович, І.Н. Каменська. — Луцьк: "Настир'я", 2006. — С. 56—58.
4. Сіренко Н.М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України: [монографія] / Н.М. Сіренко. — Миколаїв, 2010. — 416 с.
5. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010—2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд.: Г.О. Андрощук, І.Б. Жилиєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. — К.: Парламентське вид-во, 2009. — 632 с.
6. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Борисова В.А. Відтворення природного потенціалу АПК: економічні аспекти / В.А. Борисова. — Суми: Видавництво "Довкілля", 2003. — 372 с.

АГРОСВІТ
www.agrosvit.in.ua
Передплатний
індекс: 23892

**ЖУРНАЛ
ВИХОДИТЬ
24 РАЗИ
НА РІК**

Журнал «АГРОСВІТ» включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватись результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ

Постанова Президиума ВАК України від 27 травня 2009 р. № 1-09/2

Тел: (044) 223 26 28, 537 14 33, 537 14 32
Тел/факс: (044) 458 10 73
E-mail: economy2008@ukr.net